

Věc C-713/22

**Shrnutí žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce podle čl. 98 odst. 1
jednacího řádu Soudního dvora****Datum doručení:**

21. listopadu 2022

Předkládající soud:

Corte suprema di cassazione (Itálie)

Datum předkládacího rozhodnutí:

3. listopadu 2022

Navrhovatelka:

LivaNova plc

Odpůrci:

Ministero dell'Economia e delle Finanze

Ministero dell'Ambiente e della Tutela del Territorio e del Mare

Presidenza del Consiglio dei ministri

Předmět původního řízení

Kapitálová společnost - Částečné rozdělení - Škody na životním prostředí -
Společná a nerozdílná odpovědnost

Předmět a právní základ žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

Tato otázka se týká pojmu „jestliže nebude určité pasivum přiděleno v projektu rozdělení“ uvedeného v článku 3 šesté směrnice Rady 82/891/EHS ze dne 17. prosince 1982, který je třeba považovat za parametr pro posouzení pojmu „pasiva, jejichž určení nelze odvodit z projektu rozdělení“, který je použit v článku 2506a italského občanského zákoníku, a to za účelem zjištění společné a nerozdílné odpovědnosti společnosti, která je nástupnickou společností v návaznosti na částečné rozdělení.

Předběžná otázka

„Brání článek 3 šesté směrnice [82/891/EHS], který je použitelný i na rozdělení založením nových společností (článek 22) - v rozsahu, v němž stanoví, že a) „jestliže nebude určité pasivum přiděleno v projektu rozdělení a ani jeho výklad neumožňuje rozhodnutí o jeho přidělení, odpovídají za ně všechny nástupnické společnosti společně a nerozdílně“ a b) „členské státy mohou stanovit, že tato společná a nerozdílná odpovědnost bude omezena výší čistého jmění přiděleného každé nástupnické společnosti“ - takovému výkladu pravidla vnitrostátního práva obsaženého v čl. 2506a odst. 3 občanského zákoníku, který vykládá společnou a nerozdílnou odpovědnost rozdělované společnosti tak, že se jako „pasivum“, které nebylo přiděleno v projektu, vztahuje nejen na pasiva, jejichž povaha již byla určena, ale také (i) na pasiva, která lze identifikovat ve škodlivých důsledcích, které vznikly po rozdělení, v důsledku jednání (konání nebo opomenutí), k němuž došlo před samotným rozdělením, nebo (ii) jednání, které z něj vyplývá, má povahu trvajících protiprávního jednání, které způsobuje škody na životním prostředí, jehož účinky v době rozdělení ještě nelze zcela určit?“

Uplatňovaná ustanovení unijního práva

Článek 3 šesté směrnice Rady 82/891/EHS ze dne 17. prosince 1982, založené na čl. 54 odst. 3 písm. g) Smlouvy, o rozdělení akciových společností.

Uplatňovaná ustanovení vnitrostátního práva

Články 2506a a 2506c občanského zákoníku.

Stručný popis skutkového stavu a řízení

- 1 Společnost Snia s.p.a. podala u Tribunale di Milano (soud v Miláně, Itálie) žalobu proti společnosti Sorin s.p.a., nyní LivaNova PLC, a žalovaným správním orgánům, kterou se domáhala určení, že společnost Sorin je společně a nerozdílně odpovědná za všechny dluhy - za náklady na rekultivaci a za škody na životním prostředí - vzniklé v souvislosti s odpovědností společnosti Snia před rozdělením společnosti provedeným dne 13. května 2003 s účinností od 2. ledna 2004, přičemž nástupnickou společností byla LivaNova.
- 2 Žaloba na určení odpovědnosti souvisela s rozsáhlými nároky na náhradu škody, které Ministero dell'ambiente (ministerstvo životního prostředí) vzneslo proti společnosti Snia v souvislosti s výrobou a uváděním chemických výrobků na trh prostřednictvím dceřiných společností Caffaro a Caffaro Chimica ve třech průmyslových závodech (Brescia, Torviscosa a Colferro). Tato žaloba se zakládala na článku 2504i italského občanského zákoníku v tehdy platném znění, neboť operace rozdělení podle společnosti Snia vedla k založení nové společnosti

Sorin poté, co na ni byly převedeny všechny akcie držené v biomedicínském odvětví.

- 3 Společnost Snia tvrdila, že odpovědnost společnosti Sorin by měla být považována za neomezenou, protože náklady na rekultivaci a škody na životním prostředí, ve zjištěném rozsahu, měly být považovány za pasiva, jejichž určení nelze odvodit z projektu rozdělení.
- 4 Žalované správní orgány navrhly, aby byla společnosti Sorin uložena povinnost nahradit škodu společně a nerozdílně se společností Snia. Tribunale di Milano (soud v Miláně) zamítl všechny návrhy podané správními orgány. Proti rozsudku se odvolala jak ministerstva, tak Consiglio dei ministri (Úřad předsedy vlády, Itálie).
- 5 Corte d'appello di Milano (odvolací soud v Miláně, Itálie) nepravomocným rozsudkem z roku 2019 rozhodl, že společnosti Snia a Sorin jsou společně a nerozdílně odpovědné za neprovedení nápravných opatření v oblasti životního prostředí na třech dotčených místech. Odvolací soud shledal společnost Sorin odpovědnou, protože dluhy vyplývající z nákladů na rekultivaci a škody na životním prostředí představovaly pasiva společnosti Snia, která byla známa, ale jejichž určení nebylo možné odvodit z projektu. Stanovil, že právním rámcem, na který je třeba odkázat, není staré znění čl. 2504g odst. 3 italského občanského zákoníku, ale nový čl. 2506a odst. 3 italského občanského zákoníku vyplývající z reformy práva obchodních společností (legislativní nařízení č. 6 z roku 2003), neboť rozdělení nabylo formálně účinnosti ke dni 2. ledna 2004, tedy ke dni vložení listiny do obchodního rejstříku. Uznal tedy existenci příčinné souvislosti mezi činností vykonávanou společností Snia a společnostmi, v nichž měla podíl a které časem získala, a znečištěním oblastí, a tedy odpovědnost společnosti Snia jako vlastníka oblastí a závodů, přímého správce a mateřské společnosti společností, které v průběhu let získala; jakož i společnou a nerozdílnou odpovědnost společnosti Sorin omezenou na jmění, který na ní bylo převedeno v rámci režimu založeného na novém čl. 2506a odst. 3 občanského zákoníku.
- 6 Corte d'appello di Milano (odvolací soud v Miláně) pravomocným rozsudkem z roku 2021 (dále jen „napadený rozsudek“) uložil společnosti LivaNova PLC, dříve Sorin s.p.a., aby v rozsahu jmění převedeného v důsledku rozdělení společnosti uhradila náklady spojené s uvedením do původního stavu a kompenzacemi škod na životním prostředí způsobených činnostmi společností patřících do skupiny Snia ve třech výše uvedených lokalitách, které vyčíslil na celkovou částku 453 587 327,48 eur. Společnost LivaNova podala kasační opravný prostředek.

Hlavní argumenty účastníků původního řízení

- 7 Navrhovatelka v kasačním opravném prostředku namítá porušení článků 2506a a 2506c italského občanského zákoníku z důvodu nesprávného přičtení společnosti Sorin i těch škod, které vznikly jednáním (opomenutím nebo konáním), k němuž

došlo po rozdělení, v rozporu s časovým omezením stanoveným právními předpisy ve vztahu k „*pasivum*“ nebo „*dluhum*“, které existovaly již v okamžiku rozdělení. Navrhovatelka napadenému rozsudku vytýká, že nezohlednil rozdíl v rozsahu působnosti jednotlivých norem, neboť článek 2506a občanského zákoníku se zaměřuje na „*passiva*“, zatímco článek 2506c na neuhrazené „*dluhy*“.

- 8 Podle navrhovatelky mělo rozlišení mezi pojmy vést k tomu, že do (účetního) pojmu „dluh“ měla být zahrnuta pouze pasiva určité povahy a jejichž existence byla ověřena, s určitou splatností a výší, které nelze zaměňovat s „*rezervami*“ na rizika, poplatky a „*závazky*“, neboť tyto - které představují právě „*passiva*“ - jsou relevantní pouze pro různé účely článku 2506a občanského zákoníku. Navrhovatelka tvrdí, že podle článku 2506a italského občanského zákoníku jí, nástupnické společnosti, nemohla být přičtena škoda vzniklá jednáním (opomenutím nebo konáním), k němuž došlo po rozdělení, v rozporu s časovým omezením stanoveným právními předpisy ve vztahu k „*pasivum*“ nebo „*dluhum*“, které již existovaly v době rozdělení.

Stručné odůvodnění žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

- 9 Podle předkládajícího soudu je třeba přezkoumat slučitelnost výkladu vnitrostátního ustanovení (článek 2506a občanského zákoníku) s unijním právem, zejména se šestou směrnicí 82/891/EHS. Z tohoto důvodu se jeví jako nezbytné podat k Soudnímu dvoru Evropské unie žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podle článku 267 SFEU.
- 10 Vznesená otázka se konkrétně týká pojmu „[j]estliže nebude určité pasivum přiděleno v projektu rozdělení“ uvedeného v článku 3 výše uvedené šesté směrnice 82/891/EHS, který je třeba považovat za parametr pro posouzení pojmu „*passiva*, jejichž určení nelze odvodit z projektu rozdělení“, který charakterizuje článek 2506a italského občanského zákoníku, pro účely určení společné a nerozdílné odpovědnosti nástupnické společnosti.
- 11 Je třeba uvést, že z hlediska skutkového stavu bylo ze strany Corte d'appello di Milano (odvolací soud v Miláně) prokázáno, že existuje příčinná souvislost mezi činnostmi vykonávanou společností Snia a společnostmi, které jsou s ní spojené, a znečištěním dotčených oblastí.
- 12 Zejména bylo stanoveno, že společnost Snia byla jako vlastník oblastí a závodů, přímý správce a mateřská společnost společností, v nichž měla podíl a které časem získala, odpovědná za intenzivní činnost v oblasti využívání životního prostředí, která na těchto třech místech pokračovala téměř sto let a měla mimořádně závažné důsledky v podobě znečištění a kontaminace. Tuto odpovědnost připustila sama společnost Snia. V napadeném rozsudku bylo zdůrazněno, že „skutečnosti a okolnosti, které vedly k odpovědnosti společnosti Snia [...], chronologicky předcházely datu 13. května 2003“, neboť to lze dovodit z konkrétně uvedených listinných dokumentů pocházejících od jejích orgánů. Tato odpovědnost se týká

škodlivých následků trvajících protiprávního jednání, které se v průběhu času mohou zhoršovat.

- 13 Navrhovatelka tvrdila, že také zhoršení škody, k němuž došlo po rozdělení, bylo protiprávně přičteno společnosti Sorin (nyní LivaNova) jakožto nástupnické společnosti.
- 14 Corte di cassazione (Kasační soud, Itálie) uvádí, že toto tvrzení je neúplné a v každém případě nesouladné, neboť zhoršení vyvolává důsledky trvajících protiprávního jednání, které je stále přičitatelné odpovědnosti rozdělované společnosti za jednání před rozdělením. V tomto ohledu je relevantní okolnost, že pokračování v jednání (konání nebo pouze opomenutí) společnosti Snia po lednu 2004 bylo v napadeném rozsudku jasně popsáno jako pouhé rozvinutí předchozího jednání, které bylo realizováno po několik let.
- 15 Z tohoto hlediska rozsudek stanovil náhradu škody - za primární, doplňkovou a kompenzační rekultivaci - na základě zjištěného předpokladu, že znečištění všech oblastí má příčinnou souvislost, kterou lze přímo či nepřímo přičíst činnosti společnosti Snia, bez ohledu na vývoj po lednu 2004. Pro všechny tyto oblasti existuje příčinná souvislost mezi konkrétní průmyslovou činností prováděnou společnostmi, které patří do skupiny Snia, a znečištěním na daném místě. Je třeba dodat, že tato souvislost byla definována v souladu s unijní právní úpravou v oblasti škody na životním prostředí, která je uvedena ve sdělení 2021/C, 118/01 ze dne 7. dubna 2021. Toto sdělení s odkazem na rozhodnutí Soudního dvora ve věci C-378/08 uznalo „pokud jde o příčinnou souvislost“, že pokud tak stanoví právní předpisy členského státu, „stačí k prokázání této souvislosti domněnka založená na věrohodných důkazech“, které „domněnku mohou podložit, jako například skutečnost, že se zjištěné znečištění vyskytuje v blízkosti zařízení provozovatele, nebo shoda mezi zjištěnými znečišťujícími látkami a složkami používanými uvedeným provozovatelem v rámci jeho činnosti“. Což je přesně to, co vyplývá z napadeného rozsudku.

– *Problematika práva obchodních společností.*

- 16 Navrhovatelka tvrdí, že podle článku 2506a italského občanského zákoníku nemůže být jako nástupnická společnost odpovědná za škody způsobené jednáním (opomenutím nebo konáním), k němuž došlo po rozdělení, v rozporu s časovým omezením stanoveným právními předpisy ve vztahu k „pasivům“ nebo „dluhům“, které existovaly již v okamžiku rozdělení (viz argumenty uvedené výše v bodech 7 a 8).
- 17 Pokud jde o tvrzenou potřebu odlišit, i pro účely společné a nerozdílné odpovědnosti, dluhy od pasiv ve smyslu chápání pravidla tak, že se má společná a nerozdílná odpovědnost nástupnické společnosti vztahovat pouze na pasiva stanovená již před rozdělením, je odpověď Corte di Cassazione (Kasační soud) na základě pravidla vnitrostátního práva záporná. Odlišné tvrzení společnosti LivaNova nebere v úvahu argumentaci, s níž Corte d'appello di Milano (odvolací

soud v Miláně) konstatoval existenci příčinné souvislosti mezi činností přičitatelnou společnosti Snia a společností, které s ní byly v průběhu času spojené, a znečištěním všech tří dotčených oblastí.

- 18 Pokud jde o rozdělení společnosti, pro účely případné společné a nerozdílné odpovědnosti je dluh na náhradě škody dřívější, neboť škoda je zjevně zahrnuta v širším výrazu („*passiva*“) použitím italským zákonodárcem v článku 2506a italského občanského zákoníku. Tento výraz neznamena žádnou předem stanovenou kvalitativní charakteristiku pro účely případného přiřazení k pasivům, neboť *passiva* mohou být představována i dluhy, a to i dluhy nezávislémi na rozdělovaném majetku.
- 19 Pro účely výkladu vnitrostátního práva je tedy rozhodující, že soud rozhodující ve věci samé shledal, že se společnost Snia dopustila jednání, které vedlo k poškození životního prostředí, dříve. Takové jednání určuje rozsah kompenzační odpovědnosti za příslušné trvající protiprávní jednání. Relevantní skutečnost může spočívat v porušení jakéhokoli předpisu týkajícího se lidské činnosti, z níž může vyplývat významná změna nebo zhoršení životního prostředí, které lze odvodit ze souboru pravidel právního systému, mezi něž jistě patří pravidla týkající se mimosmluvních deliktů a pravidla týkající se odpovědnosti vyplývající z výkonu nebezpečných činností. Samotný pojem „škoda na životním prostředí“ v italském právu totiž zahrnuje všechny důsledky zjištěných skutečností, od definitivní ztráty (související se zničením) nebo zhoršení (nebo kvalitativního zhoršení) environmentálního zdroje až po změnu samotného environmentálního aktiva, spočívající v definitivní změně ekologické, biologické a sociologické rovnováhy území s viditelnou změnou předchozího uspořádání.
- 20 Tento výklad pravidla vnitrostátního práva je podle předkládajícího soudu vhodnější i s ohledem na účel ochrany věřitelů, který je jeho základem.
- 21 Sám Soudní dvůr Evropské unie ve svém rozsudku ze dne 30. ledna 2020 [Cicenia a další, C-394/18], který se v souvislosti s rozdělením společností s ručením omezeným zabýval otázkou ochrany zájmů věřitelů rozdělované společnosti pro účely odpůrcí žaloby, rovněž výslovně uznal, že šestá směrnice 82/891/EHS stanoví, podle osmého bodu odůvodnění, že „věřitelé, včetně majitelů dluhopisů, a držitelé jiných cenných papírů společností účastnících se rozdělení musí být chráněni před škodou způsobenou rozdělením“. Jakýkoli výklad příslušných pravidel tedy musí zajistit právní jistotu ve vztazích jak mezi společnostmi účastnícími se rozdělení, tak mezi těmito společnostmi a třetími osobami.
- 22 Výklad článku 2506a občanského zákoníku předpokládá konformní výklad odpovídající formulace šesté směrnice 82/891/EHS, která je relevantní *ratione temporis* s ohledem na skutkový stav zjištěný v projednávané věci.
- 23 Článek 3 šesté směrnice 82/891/EHS, který se vztahuje i na rozdělení založením nových společností (článek 22), obsahuje pravidlo, podle něhož „*jestliže nebude určité pasivum přiděleno v projektu rozdělení a ani jeho výklad neumožňuje*

rozhodnutí o jeho přidělení, odpovídají za ně všechny nástupnické společnosti společně a nerozdílně. Členské státy mohou stanovit, že tato společná a nerozdílná odpovědnost bude omezena výší čistého jmění přiděleného každé nástupnické společnosti.“ Toto pravidlo je v podstatě založeno na konceptu podobném tomu, který byl později proveden do vnitrostátního pravidla: „*passiva, která nebyla přidělena v projektu rozdělení*“. Podstatná rovnocennost znění vyžaduje, aby se předkládající soud jako soud posledního stupně obrátil na Soudní dvůr Evropské unie s žádostí o rozhodnutí o předběžné otázce podle článku 267 SFEU za účelem ověření, že směrnice nebrání výše uvedenému výkladu vnitrostátního pravidla.

- 24 Vzhledem ke zvláštnímu významu předmětu sporu, a to i z hospodářského hlediska, se žádá, aby Soudní dvůr věc projednal zrychleně.

PRACOVNÍ DOKUMENT